

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Ш О Д У Н А В К А

№ 50.

У Суботу 9. Децембра.

1844.

Н Ъ О Й.

Зарь веѣъ райска да м' изчезне сенка,
 Лѣпъ образацъ давнашиѣга сна;
 И да чувства безъ свакогъ споменка
 Мысли о ньой душа ми прогна?!
 —

Ха! и жиѣа зашт' да гледимъ зраке,
 Дражестъ безъ нѣ к'им' в маия зарь;
 Не; — за едне, едне юштъ роѣаке,
 За матерній языкъ штеди жаръ.
 —

Тай у борби нек' те снажи, крепи,
 Тай у бѣди крестоноцу штитъ;
 Съ нымъ се тѣши сужанъ у процепи,
 Съ ныме ктевши народъ избавит'
 К. С. Поповиѣъ.

[СРБИ И НЬИОВЕ НАРОДНЕ ПѢСМЕ.

(Продужениѣ.)

То смо веѣъ примѣтили, да сагласна писмена, или ти гласъ ньювѣ сачинява оснутацъ тѣла у языку, и што се тога тиче, сва су ньгова нарѣчја единака, све ньюве рѣчи састов изъ исты сагласны писмена, само што су другѣје расположена, а самогласна даю ѣмъ животь и душу. У Србскомъ языку система ѣ сагласны писмена подпуна и савршена, него самогласны юштъ ѣ слаба и недостаточна. Система сагласны писмена у сравњиваню са другимъ Славянскимъ языцима најсавршенія ѣ у Поляка и Чеха. Поляци осимъ тога, што су са чистимъ сагласнимъ писменима врло богати, имаю юштъ нѣка, коя крозъ носъ изговараю.

Было садъ како му драго, кодъ толике користи, и кодъ толике наклоности народа къ поези и уроѣеногъ му къ томе дара, поредъ толики преданія народны и тако лепогъ за пое-

зию языка, шта мора бити узрокъ, да овај народъ юштъ досадъ савршене епопеѣ нема? и да се одломци нѣия у едно органично цѣло сакупити немогу? Нѣки учени люди питаю се надеждомъ, да ѣе то кад-тадъ изиѣи на свѣтъ, шта више и страни учени, као Фатеръ и Гримъ, очекую Славянску епопею; но кадъ погледимо историю књижевства овы држава, налазимо доволно узрока посумњати се, да ѣе се икада таково дѣло издати. — Досадъ таково што народъ не створио, а тежко ѣе у томъ и учени среѣнни бити. —

Мы смо казали, да Србска поезија никакве митологиѣ нема, Славяни нису никадъ митологиѣ ни имали. Кадъ су доцѣне христјанскј законъ примили, створили су они изъ различиты и несагласны о закону понятія нешто Грчкой митологији подобно, но то се развити не могло. У старой Грчкой за Омирово време быо ѣ законъ затворенъ у цркви и кодъ свештеника, а народъ ѣ сасвимъ суевѣранъ быо, шта више суевѣриѣ ѣ спољашность закона сачинявало. Изображеніи люди, стихотворци и умѣлци подигли су у народу митологию и развили су ѣ поученіяма и умѣлимъ своимъ дѣлима. И тако пѣвачи Омировы пѣсама, кадъ су у најлѣпшемъ цвѣту были, и за време Писистрата, кадъ су одломке епопеѣ у едно сакупляти почели, нису више слѣпци были, него су были умѣлци, угледни люди, учительи, и воспитательи народни. Ова се класса кодъ Срба никадъ не могла изобразити; христјанску митологию, коіомъ су они Грчкій Олимпъ замѣнили, не могао нико раѣе примити одъ простогъ човека. Србо съ едне стране не се могао христјанскј, кодъ сусѣдны народа владаюћий законъ, кои ѣ на путу знаня и умѣлости далъ корачію, са понятіяма Србски стихотвораца согласити; съ друге стране униш-

тожавао е Исламъ ову поезію, и учиніо, да е народъ свой законъ све више преображавао. Тако су Славяни одма съ почетка оно, што основъ и стубъ епоее сачинява, изгубили.

Кадъ су Србљи своју политичну самосталност изгубили, и њезыкъ се е њіовъ промѣнио, будући су многе Турске рѣчи у свой ѡзыкъ примили. Сусѣдство Уралски народа покварило е јошть изъ давна Славянскій ѡзыкъ, него опетъ се примѣтило, да овај ѡзыкъ, примајући стране рѣчи, никадъ глаголе, но само самоставна (сущітствителна) имена прима. То е знаменита примѣтба. Ербо у свакомъ савршеніемъ и достаточнѣмъ ѡзыку темель е глаголь, онъ е њгова бытна, и тако рѣчи божествена часть, а самоставна су текъ матеріалне части. Има народа, коя стране глаголе у свой ѡзыкъ примаю, и тымъ га упропащѣю. Таковы су Бретонци у саданьой Енглезкой. Они су у свой ѡзыкъ поглавиту ову часть говора одъ Нормана примили, чрезъ то е њіовъ ѡзыкъ истина разговетни, яснѣи и савршенѣи постао, али е свою првобытностъ сасвимъ изгубіо. Исту су судбу искусили и многи Целтички ѡзыци. У овима се многе выспренѣи мысли и чувствованя немогу изразити. Збогъ тога на Целтичкій ѡзыкъ источна стихотворенія тежко бы се превести могла, шта више ни гдикои производи Нѣмачке поезіе. Славянскій ѡзыкъ, премда мнозиу страны парцателны имена у себи има, опетъ ій по начину свои собствены рѣчій несклана, ни ти ій уводи у внутреній свой организаць, као што ни глаголе одъ њя непроизводи, па тако остае у своемъ темелю непокретаць, и бытну свою часть, т. е. глаголь, кои му душу сачинява, свагда задржава чистъ и невредимъ. Но при свему томе ни ти не Славянскій, ни остали ѡзыци никада у станю быти, другу Іліяду или ти Одиссею сачинити. Поетични одломци, о коима смо мы садъ говорили, равни су у њѣчему стихотвореніама Омировогъ времена, они су на истый начинъ постали, и вредно ій е испытати, будући намъ они и у самой исторіи Грчке вѣлижевности гдѣ што болъ изясняваю; но не треба се варати, и можда помыслити, да не се сбирь овы одломка са великомъ и до удивлѣнія лѣпомъ поезіомъ Грчкомъ сравнити, или да не изъ њя кадгодъ тако савршено дѣло, као што е Грчка Іліада, произићи моћи. —

(Продуженіе другій путь.)

Л. П.

НЕШТО О ДУБРОВНИКУ.

(Продуженіе.)

Али найпогибелнѣи непріятель Дубровника у оно време была су два сына Деше, праотца гласовите породице Неманића, коя е надъ Србіомъ краљвала. Еданъ одъ ти сынова Неманя І. быо е подъ еданъ жезаль скупіо Србію, Босну, Херцеговину и неколико градова Бугарске, побѣдіо Неретване, и радіо, да сву приморску Далмацію и Хрватску своіой власти подвргне. Онъ е быо науміо, слити све речене државе у єдну снажну краљвину, коіомъ бы могао управати силу источнога царства. Да се е ова краљвина саставила и утврдила, нема сумнѣ, да бы саданъ разположенъ сталезно и политична система у Европи сасвимъ другчія была, него што е. Неманя дакле тражећи узрока, да завини Дубровчанъ, почне захтѣвати одъ њя, да се одрекну старога права одъ првенства, по комъ су све римокатоличке цркве у Босни зависиле одъ Дубровачке. Дубровчани, нехотећи се тогъ преимущества лишити, кое е собомъ не малый политичный интересъ послао, а знајући съ друге стране, да ій Грчкій царъ збогъ речены намѣреня краля Неманъ мора противъ њѣга са своимъ силомъ помагати, одговоре после дугогъ отимања, да њгова захтѣваня немогу никако одобрити. Ратъ іймъ буде обявљѣнь. Тадашній царъ Манойло у истину приступи на њіову страну, и принуди краля да учини миръ. — Мало времена после тога Мирославъ, краљвь братъ, почне нападати границе републике, коя се съ почетка неозове, али доцнѣе ползуе се єднимъ подобнымъ случаемъ. те противъ њѣга силу войску дигне, коя га и на мору и на суву сасвимъ побѣди. Слѣдуюће године Мирославъ опетъ съ 20,000 людій започне непріятельство, но и тай путь быо е присилѣнь. да побѣдѣнь устуни, те већъ у напредакъ мируе.

Изоставляюћи неке друге ратове, срећно свршене, немогу да неозначимъ єдну черту, коя одличнѣе може быти характеризира исторію Дубровчана, неголи икаву другу, а то е да овај малый народъ, кои е толако любіо миръ, да е њму честно свое найвеће интересе жертвовао, свагда се на ратъ окренуо, и ніе никада гледао, што не печали, ратомъ скончане, на себе притегнути, кадгодъ кававъ великій моральный узрокъ то бы зактевао. У таковымъ случаяма єднимъ єдинимъ чувствомъ дѣсао бы

сави совѣтъ, сама една одлука учинила бы се у оной племенитой скупщини, и та бы была, да отечество у сваке погибели удари, али да се не понизи укорителнымъ дѣломъ.

Черезъ то високо морално чувство, толи непознато политики новы времена, слабашья республика смѣло е одрицала предати Маргариту, удову Стѣпана Далматинскога краля, склонѣну у Дубровнику, у руке Богославу, краљу Хрватскомъ, кои е био дошао са десетъ тисућа людѣй, нѣой осветити се, говорећи о нѣкой учинѣной му увреди. Совѣтъ и збогъ свога признања прама покойномъ краљу*) и збогъ свогъ крѣпкогъ начала гостолобногъ волю е претрпѣти, да му се сва земля одере и опусти, волю е јоштъ и платити Хрватинну едну сумму новаца, само да одустане одъ свогъ закеваня, али се нѣе одъ поштеногъ свогъ одрицаня одмакнуо. И другій путь ова претврда вѣрность на рѣчи нанела е на Дубровчане већи и дужи зала. Три братучеда краля Бодина, брѣћи се, и то не безъ узрока, да ий Дундо искаше живота лишити, за очистити одъ свакогъ заточника Србскій престолъ своимъ синовима, утекоше на земль републике. Бодинъ пошто то дозна, и безъ користи запята ий, градъ обседе. Та обеда седамъ година продужи се: наертаня, немоћи, воени труды были су преполовили народъ, али онъ нѣе одъ тога устао, доклегодъ нѣе видю округно подпунымъ успѣхомъ свое витежко постоянство. Животъ е био сачуванъ Бановима, а неприятель удалѣнъ. Али найвыше томъ приликомъ Дубровникъ показао е едну чудновату крѣпость на обраци свои гостію, кадъ Србскій деспотъ Ђурађъ Бранковичъ, лишѣнъ свое државѣ, и бежећи изпредъ Турака, кои су га хотѣли или жива или мртва у руке добыти, добѣже у гостолобивый градъ, кои га на прикорь свою несрећа, кое е предвиђао, да ће деспотова притомосъ на нѣга навући, нѣе одъ себе отерао, но любко га примію, и увѣрю, да ће онъ моћи остати закопанъ подъ развалинама Дубровника, али да неће ни онъ, ни нико одъ нѣговы, кои су съ нѣиме дошли, у Турске руке запасти. Мало времена прође, и ето ти поклицара Амурата II, кои е у име свога господара поклоняо републики сву Србску Арбацію, и неке друге градове са великимъ десиотинымъ благомъ, само да му нѣга преда; а

претію е, ако то не учини, да ће царь главоми доћи са едномъ войскомъ, узети іой сву землю и градъ у прахъ обратити. Али совѣтъ одговори му, да онъ више цѣни свою вѣру, неголи могућство, животъ Деспота у оному случаю, неголи свой животъ. Амуратъ, кои е био направити, али не безъ великодушія, како му прође првѣй махъ ярости, коіомъ га е такій одговоръ био узпалію, размѣраюћи самъ у себи выскокость оногъ добродѣтельногъ поступка Дубровчана, нѣе могао уздржати се, да нерекне околостоећимъ дворянима: „Народъ, кои толяко цѣни и држи поштенъ и вѣру, не може заисто никада погинути.“

(Продженіе слѣдуе.)

ПРИЛОГЪ ЗА ИСТОРИЮ СРБІЕ.

*Господару Радовану Грбовичу,
моему рођану!*

Примію самъ ваше писмо и сва разумѣо што намъ пишете; мы вамъ данасъ тамо не можемо доћи, будући да очекуемо обраве одъ Турака, кое смо люде послали, да разберу; и дошо намъ е гласъ за цѣло, да е везиръ дошао у Зворникъ, и поаро све агинске конаве, и за то е се Али Паша и вратію у Зворникъ, међу нѣима е кавга велика. — За цѣбану самъ послао, како дође послаћу вамъ. И весма намъ е драго, што сте дошли, и већ е данпутъ да буде цѣла Наія у гомили; поздравлямо васъ и войводу Миланоя.

У логору Црчицѣву 30 Юнѣя 1813.

СИМА ЧЕНАДОВИЧЪ,
ГОВИЦА КАПЕТАНЪ.

Благородному Господару
Радовану Грбовичу войводи

у

Осећну.

НА СМРТЬ МАРКА ПАНТЕЛИЦА. *)

Каква горка судба Музе,
Као муња какавъ гласъ,
Што натера оку сузе,
Шта ли рази тако насъ?

*) Свршавшегъ другу годину права текуће 1844 год. у Београду, кои е мѣсеца Септембра, на путу у Крушевацъ, гди е био за Писара опредѣленъ напрасно одъ вруѣиц у 20 своіой живота годинѣ умро.

*) Ово е оная краљ, о комъ е речено, да е даровао Дубровчанима Жупу, Затонъ и т. д.

Невилювань ко е тако,
Што намъ краги земный часъ,
Да напрасно и за кратко,
Нестасмо ко пусть гласъ?

Но непытамъ, помоз' само,
Да изявимъ мою скорбь,
Потокъ горки суза тамо,
Некъ поле друга гробъ!

На све стране тужни гласи
Нек' являю тугу, ядъ,
Да ми суза лице кваси,
Та м' некъ буде другій садъ.

Еръ онога, Минерва комъ,
Украсила бяше грудь,
Кой у дружтву бяше свакомъ
Ко одбранный съ цвѣтемъ судъ,

Чувства она, што дисаше
Любовію искреномъ,
Дѣйствовати веѣ престаше,
Братскомъ любовомъ ватреномъ.

Оногъ велимъ, кон бяше
Сынъ покорный, вѣрный другъ,
Срдце любовомъ когъ куцаше,
Лишава се веѣ нашъ кругъ.

Ахъ на жалость нашу веѣу,
У цвѣтуѣу свогъ века,
Угаси му жизни свеѣу
Горке судбе смръть прека!

У найлѣпше свое време,
Кадъ да краси овай свѣтъ,
Ахъ жалости! у гроб' вене,
Ко пресѣчень польскій цвѣтъ!

Зато м' Музо садъ помажи,
Некъ изпуни кругъ туга,
И Марковомъ дружтву кажи,
Да веѣ скрива гробъ друга.

Све у црно некъ с' обуче,
И у гори зна птица,
Какве майку ране муче,
Кадъ гробъ гледи единица.

Ал' не тако, нѣ туда,
Тамо мора цѣо свѣтъ,

Там' нешкоди злоба худа,
Там' тек' правде цвѣта цвѣтъ!

Райко Р. Говановиѣъ,
Слуш. I. г. Философіе.

ИСКРИЦЕ.

XXIV.

О млаци, кои идете у туђе землѣ искати знанѣ, коє вамъ земля ваша недає, будите надежда и радость, а не жалость и страхъ отачбине бѣдне. Сномыняйте се вавѣкъ на ню, уздржите людскій нѣзинѣ езыхъ; учите и друге, али да вамъ туђій незтисне материногъ изъ срца, да nebude рать и дубина у мыслима вашимъ. Ни владанѣ ни душа раздружена неможе да живи. Иностранскій ѣете духъ боль осеѣати, кадъ будете Славляни прави. Больи сте него многи одъ оны, кои васъ сматраю као изметъ народа. Браните, молимъ васъ, посвудѣ браните домородно поштењѣ; будите у одлукама становити, слободни у рѣчма, бистри и силни на време, али чешѣе тихи, вавѣкъ любезни. Любите истину више него злато, а браћу више него животь. Другій народа обычає глѣдайте и поштуйте, безъ да иѣ слѣпо слѣдуете или погрдите. Браћа нѣнова будите, а не робови.

НАРОДНЕ СРБСКЕ ПОСЛОВИЦЕ.

(Скупіо Тодоръ Влавиѣъ.)

Ко непоснає кукавицу, онѣ мысли да е ястребѣ.

Пусти свиню предѣ куѣу, она ѣе и у куѣу.

Наваліо ко босѣ у трнѣ.

Твое мига, мое се сеѣа.

Пусти кусоню подѣ пласть, онѣ ѣе га и оборити.

НОВА КНЪИГА.

Велимиръ и Босилька одѣ Милована Видаковиѣа. На ново препечатана Стефаномъ Лазаревичемъ, Книговецемъ. У Београду, при правительственной книгопечатни 1844. — На 8-ку, стр. X., 248.

Учредникъ Милошъ Поповиѣъ.

Издано и печатано у Правительственной Книгопечатни у Београду.

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА